

Mövcud olan çətinliklərə ve problemlərə rəğmən Azərbaycan kinosu yaşayır. Kinoforumdan sonra gəldiyim qənaət və gələcəyinə inandığım həqiqət budur. Dünya və tarix daima yüksələn inkişaf xətti ilə irəliləmədiyi kimi kino sferası, o cümlədən Azərbaycan kinosunun da həyat yolu həzaman hamar və hamının maraqlarını təmin edən bir yol olmamışdır. Amma nə yaxşı ki, sənətə, bədii əməyə və onun daşıyıcılarına qiymət verən insanlar və dövlətimiz var...

Azərbaycan Mədəniyyətinin zəngin ədəbi-bədii nümunələri, bəşəri dəyərlər daşıyan əsərləri insanlığın sənət xəzinəsinə tövhə verməklə tarixdə özünəməxsus isə buraxıb. Mədəniyyətimizin əsas qolları olan milli musiqi, rəssamlıq, teatr və kinematoqraf illər boyu ümüməbsəri ideyaları tərənnüm etmişdir.

Tarixə nəzər salsaq milli kinematoqrafin keçib gəldiyi yolunun heç de hamar olmadığını görərik. Mən kinematoqrafindan ötən əsərin ikinci yarısındaki vəziyyətinə nəzər salmaq istərdim. Çünkü, məhz həmin dövrdə baş verən proseslər 20-ci əsrde müstəqil Azərbaycan kinematoqrafiyasının varolma əsaslarını müəyyənləşdirdi.

Bele ki, Azərbaycanda kinematoqrafin vəziyyəti II Cahan Müharibəsindən sonra müəyyən dörgənluq dövrünü yaşadı. Mövzuların, hətta kadrların Moskvadan təyin olunması Azərbaycan milli kinosunun inkişafına ciddi əngəllər töredirdi. Bakı kinostudiyanın qonşu respublikalardan birinin tabeliyinə verilərək filial kimi fəaliyyət göstərməsi haqqında Moskvada məxfi şəkildə qərar hazırlanırdı. Azərbaycanın bədən qonşularının Sovet İttifaqı KP Mərkəzi Komitesində və Siyasi Bürodakı yüksək vəzifələri təmsilcilerinin və onların havadarlarının lobbiçiliyi sayesində bu işə zəmin hazırlarındı. 0 vaxt Azərbaycanın siyasi rehbərliyində Heydər Əliyevin yüksək vəzifə tutması bu təhlükənin qarşısını aldı. Bele ki, Mehdi Hüseynzadənin reabilitasiya olunması və Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adını almasında təşəbbüs Ulu Önder Heydər Əliyev məxsusdur. Məhz onun səyəleri ilə arxiv materialları araşdırıldı və Moskvada aidiyatı orqanlara tutarlı faktlarla Mehdi Hüseynzadənin qəhrəmanlığı sübut olundu. İ. Qasimov və H. Seyidbeylinin müellifi olduğu "Uzaq Sahillərde" romanı da onun təşəbbüsü ilə yazıldı. Daha sonra Tofiq Tağızadənin quruluşçu-rejissorluğu ilə eyni adlı film çəkilişləri də Ulu Önder Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə baş tutdu. İstehsalatı Bakı Kinostudiyasında başlayan "Uzaq Sahillərde" filmi 1958-ci ildə uğurla tamamlandı. Bundan sonra Bakı Kinostudiyası 1959-2010-ildən "Azərbaycanfilm" kimi fəaliyyətini davam etdirdi. Bununla da "Azərbaycanfilm"in qonşu respublikalardan birinin filialı olmaq kimi təhqiqədicili bir faktın qarşısı alındı!

Azərbaycan kino tarixində renessans mərhəlesi kimi yadda qapalı saxlanacaq kiçik bir detal

qalan bir neçə uğurlu filmin ərsəyə gəlməsi məhz Ulu Önderin çox məhərətlə inşa etdiyi milli özünüdərək xidmet edən sistemdə, məhz onun özünün də şəxşən irəli sürdüyü təşəbbüs və qərarlar ilə bağlıdır.

Azərbaycan xalqının maddi-mədəni irlisinə, tarixinə sahib çıxmazı, müstəqil bir xalq kimi milli-mədəni mühitdə yaşayış inkişaf etməsi üçün Ulu Önder əvəzələnməz xidmətlər göstərmişdir.

Onun uzaq perspektivə hədəfənləmiş, əsasında milli inkişaf konsepsiyası duran fəaliyyətinin Azərbaycanın 20-ci əsr tarixinin bütün sahələrində - siyaset, iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, ideo-logiciyada bariz nümunələrlə zəngin olduğunu bu gün daha parlaq şəkildə görürük.

Ulu Önderin miras qoynuğu siyasi, mədəni kursunu layiqətli davam etdirən möhtəşəm Prezident İlham Əliyev qloballaşan dönyanın çağırışlarına Vətən sevgisine dayanan qürurverici fəaliyyəti və Azərbaycan dövlətçiliyini yeni inkişaf səviyyəsinə qaldırması ilə cavab verdi.

Azərbaycanlıq, müasirlik, tolerantlıq, multikulturalizm kimi dəyərlərimizi qorumaq və gələcək nəsilərə ötürməyin əhəmiyyətini zaman-zaman xatırladan Prezident İlham Əliyev əslində xalqı bu dəyərlər etrafında birləşdirməyə və həmin dəyərlərin cəmiyyətin bütün fəaliyyət və ya radikalıq sahələrində əsas meyar kimi tətbiq edilməsinə nail oldu.

Müasir, "sərhədsiz" dünyada müxtəlif "ideyalar" bir-birini təzzez əvəz edir, çeşidli resurslar vəsítəsilə müstəqiliyinin bəhrəsinə dadmağa imkan tapmamış ölkələrə asanlıqla daxil olur. Məsələn: natamamlıq psixologiyası, öz xalqının əxlaqi keyfiyyətlərinə, tarixinə, içtimai-şüurunun sınaqdan çıxmış formalarına yuxarıdan aşağı baxmaq kimi tendensiyalarla köklənmiş mesajlar maraqlı güclər tərəfindən dəstəklənənkdədir. İdeoloji-mənəvi-əxlaqi sferada boşluq yaranan kimi onun yərini mürtece, separatçı, aqressiv, humanizmdən uzaq müxtəlif növ meyllər, hətta dini-siyasi sapmalar doldurmaya başlayır. Heç şübhəsiz ki, bu ideyaların sürətlə meruz qaldığı sahələrdən biri də kinematoqrafiyadır.

Birinci və hələlik sonuncu Kinoforum Azərbaycan kinosunun mövcud vəziyyətini şəffaf şəkildə müzakirəye çıxarıdı. Kinoforumun gedisi onu gösterdi ki, onun təşkilatçısı olan ölkəmizin Mədəniyyət Nazirliyi üçün bu sferada qapalı saxlanacaq kiçik bir detal

"0 vaxt Heydər Əliyevin yüksək vəzifə tutması bu təhlükənin qarşısını aldı" - Samil Əliyev...

Azərbaycan Kinosu-125. Reallıq, Çağırışlar və Hədəflər

belə yoxdur. Bu isə çox vacib idi. Hər hansı bir xəstəliyin müalicəsi düzgün qoyulan diaqnozdan asılıdır.

Dörd panelde qoyulan mövzular geniş əhatəli şəkildə imkan verdi ki, çıxışçılar və müzakirəyə qatılanlar sərbəst şəkildə diskusiya aparsınlar, fikir bildirsinlər. Müzakirələr çox aydın şəkildə Azərbaycan kino industriasının

olacaqdır.

Əsas diqqəti dövlət büdcəsindən maliyyə dəstəyi almaq arzusunda olan kinolayihələrin seçiləməsi üzərində yönəltməyin əhəmiyyətini qeyd etmək istərdim.

KINOFORUMA SÖZARDI Kinoforum kino sektorunda yaranmış problemlərin tam təsnifatını müəyyənleşdirməsə də, əsas istiqamətləri aşadırmaga

Forum Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi çərçivəsində keçirildi

texirəsalınmaz hellini gözləyən istiqamətlərini müəyyənleşdirdi. Əsas ana istiqamət xətti isə bùllar oldu: mədəniyyətimizin ideoloji əsasları olan azərbaycanlıq, tolerantlıq, mütəkələr, maddi-mədəni irlisimə sadıqlıq!

İştirakçıların eksəriyyətinin səsləndirdiyi ana fikirlərin ortaq nöqtəsi de həmin ideyaların Azərbaycan kino incəsənətində dəha də əhatəli, geniş həcmində əks olunması isteyi oldu.

Azərbaycan kinosu ancaq daxili lokal məkanda fealiyyət göstərə bilməz. Kinematoqrafin vacib cəhətlərindən biri də sərhədləri aşış mədəni-kulturoloji ixrac potensialına malik olmasıdır. Düşünürüm ki, kinematoqrafin "Yumşaq güc" olmaq potensialına malikdir və yaxın perspektivdə yerləşdiyimiz coğrafiyada mədəni-əxlaqi dəyərlərimizi tanıtmağa və sevdirməye malik olacaqdır.

Bu prosesi uğurla tətbiq etmək üçün yüksək professionallıq, sadəcə müasir dünya kinosunda gedən proseslərdən xəberdar olmaq, ən əsası öz xalqının tarixini, mədəniyyətini bilən və sevən peşəkarlar tələb olunur. Özfəaliyyət səviyyəsində, qeyri-professional yanaşma bu prosesi iflasa uğradacaq. Yuxarıda sadaladığımız mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərin təbliği xalqımıza rəğbet formalasdırmasi üçün vacib şərtlərdən bərədir.

Beynəlxalq kinofestivallarda və film fondlarında iştirak etmək bu prosesi beynəlmiləşdirmiş olur.

Kinoforumda səslenən fikirlərin təhlili "PİTCİNQ" (layihələrin təqdimatı) prosesinin kinomuz üçün nə qədər vacib olduğunu diqqət mərkəzine getirir.

Son illər Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyində İkəncər Şurası, Bədii Şura və sairə kimi müxtəlif adlarla psevdopitçinq kimi müsabiqələr keçirilənmişdir. "PİTCİNQ" isə dəqiq format və reglament tələb edir. Bele olmayanda bu gün Azərbaycan kinosunda olduğu kimi bir nəticə ilə qarşılıqlı olur. "PİTCİNQ" formatının peşəkar səviyyədə tətbiqi prodüser, distibütör kimi kino sənəyesinin vacib sahələrinin formalasmasına üçün platforma rolunu oynaya bilər.

Digər tərəfdən gələcək filmin çəkiliş prosesinə peşəkar səviyyədə nəzarəti də təmin etmiş

meylli olan çıxışlara və suallara meydən verib cavab ala bildi. Əsərlində kino sektorunda çox sayılı, illərlə yığılıb qalmış problemlərin həll olunmaması, bu proseslərin davamlı olaraq daha geniş və peşəkar müzakirələrə ehtiyacı olduğunu ortaya çıxardı.

Kinoforum problemlərin həlli yollarını axtarmaq üçün fikirlərin, mövqelərin müzakirəsi, dərdlərin bələşməsi istiqamətində irəliyə doğru atılan bir addım oldu. Bu mənəda dövlətimizin mədəniyyət siyasetini idarə edən şəxslər və strukturlar milli kino "sənayesinin" bir çox məsələlərindən agah olular və sektorun əsas iştirakçılarının potensialına yenidən qiymət vermek imkanı elədə etdilər. Fikriməcə bu məqam yol xəritəsinin formalasdırılması üçün çox vacib faktor olmalıdır.

Son 20 ildə - keçmiş Sovet respublikalarındaki kino və Azərbaycandakı kino sferasını müqayisə edəndə Azərbaycan üçün ürək açan məqamların az olduğunu görürlər. Bu kino sənəyinin qurulması üçün texirəsalınmaz istiqamətlərdə - dəha dəqiq desək struktur formalasmasında daha aydın görünür. Məsələn, Beynəlxalq Kino fondlarında

müstərek layihələrin təmsil olunmaması, EUROIMAGE üzvliyinə hələ də qəbul olunmaması, Azərbaycanda Beynəlxalq səviyyəli (FIAPF-da qeydiyyatdan keçmiş) film festivallarının olmaması, Kino Agentliyinin bu vaxta qədər fəaliyyətə başlamaması, kino yayımında və dublyajda problemlərin mövcudluğunu, prodüser və distibütör institutlarının beynəlxalq səviyyədə zəif təmsil olunması qonşu ölkələrlə müqayisədə kinomuzun geri qalmasını aşkarla-

maması, kino yayımında və dublyajda problemlərin mövcudluğunu, prodüser və distibütör institutlarının beynəlxalq səviyyədə zəif təmsil olunması qonşu ölkələrlə müqayisədə kinomuzun geri qalmasını aşkarla-

Məhz bu nöqtəyi-nəzərdən Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin nəzdində (Kino Agentliyinin tabeliyində də olub) dəha geniş imtiyazlara malik Ali Kino İnstitutunun yaradılması da aktual görünür.

Həyati və insan yaşayışını maraqlı edən onu bezdircilik sindromundan xilas edən müxtəliflikdir. Zövqlərin, təlabatın, isteklərin müxtəlifliyi, bu rəngarəngliyi tanımaq, öyrənmək insana həyat sevdirir. Müasir Azərbaycan kinosu da müxtəlif janr və istiqamətlərin təbəqələrinə tərəfənərək, tariximiz bir hissəsinə çevriləməkdir. Amma müxtəliflik bədii dəyər ifadə etmedikdə kino çəkmək üçün çəkilən zəhmət də, sərf olunan zaman başqa bir hiss yaşatır. Tamaşaçılar isə Azərbaycan Kinosunu seyr edib qurur hissələri ilə yaşamaya isteyirlər...

Samil Əliyev
Kinorejissor və ssenari-yazarı
08.05.2023